

Препоручујемо нашем министру војеном да он овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара, властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

12. Децембра 1873 год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата
министар правде,*

Ђ. Д. Ценић с. р.

*Министар војени
подполковник*
Б. С. Протић с. р.

УПУТСТВО

ЗА ИЗВРШИВАЊЕ ЗАКОНА ОД 24. ДЕЦЕМБРА 1873 ГОД. ОДНОСНО ТОГА
ШТА СЕ ЗЕМЉЕДЕЛЦИ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДЕ У ПОЛИС УЗЕТИ НЕМОЖЕ
(ИЗМЕНА 4-ТЕ ТАЧКЕ §. 471 ЗАКОНА О ПОСТИЖКУ СЕЛСКОМ
У ГРАЂАНСКИМ ПАРНИЦАМА.)

1. Под именом земљеделца, као што први став тачке 4. а, закона од 24. Децембра 1873 год. јасно показује, разуме се не само онај који у селу живи, већ и онај који у вароши живи, али би му ипак земљеделство била главна радња, којом себи и породицу издржава. Овде нарочито долазе они, који живећи у вароши, какав занат раде, но тај им без земљеделства недоноси такав приход да себе и породицу издржавати могу; такови су поглавито лончари, ужари, покривција (мутаџије), криачи разних занота, одвећ незнатни бакали, бербери, рабаџије и т. п.

Живити од земљеделства не подусловљава да сваки мора имати плуг и волове. Ова се може и под најам или на послугу од других узети, те да се земља уради. Према томе, ма да који у вароши живећи нема плуг и стоку којом земљу ради, ипак се на њега простире оно благодејање закона да му се алат за земљорадњу нуждан као: мотика, секира будак и коса у полис узети неможе, а исто тако и

ова количина ране која се законом земљеделцу оставља.

2. Под земљеделством разуме се и радња виноградска или бантованска.

3. Првим ставом закона казато је да су изузета од продаје пет дана земље за сваку пореску главу. Према овом наређењу, ако би каква задруга била, која би 3, 4 или 5 пореских глава бројала, има се за сваку главу оставити 5 дана земље, и тако за једну задругу од 5 пореских глава 25 дана земље.

Законодавац тражи само да се која као пореска глава сматра, а не да мора и порез да плаћа, јер према закону о порезу има више лица која се од пореза ослобођавају ма да се иначе рачунају као пореске главе.

4. Како је дух закона тај да земљеделац не остане *без земље* то се разуме да ово наређење закона, да се за сваку пореску главу мора да остави по 5 дана или плугова земље, *необухвата* и ту мисао да се за сваку ову главу мора сачувати по један плуг, два вола или два коња и т. д. и према томе, ако би каква задруга више стоке имала, ова из пописа *није искључена*.

5. При одређивању ране за породицу и стоку има се у рачун узети све оно што једној кући припада, тако н. п. ако је питање о каквој задружној кући, ту се има рачунати онолико ране колико је нужно за све оне који тој задрузи припадају.

Што се стоке тиче, разуме се само она стока која је из пописа изузета.

Количину ране одређиваће три вештака, били то кметови или обштинари, које полицајна власт одреди.

6. Према наређењу одељка петог овог закона, гди се оставља да дужник сам одреди која ће му се земља продати, разуме се да дужник има право, да у случају ако би имао земље чисте, под гором и т. д. о чему говори први став закона, може ону земљу од продаје изузети, коју би он желио да сачува.

7. Наређење закона у првом ставу, да се не обрати плод са земље у попис узети неможе, поставља издешним питање да ли се на не обрати плод забрана ставити може. Закон је у смислу §. 187. закона грађ. не обрати плод везао са непокретношћу, те зато је исти и узео из пописа пре него што се обере, а кад се обере и сасвим среди, долази под оно наређење о коме овај први став у почетку говори, да се т. ј. у попис не може узети онолико хране колико је дужнику и његовој породици као и стоци нужно до нове хране.

8. У другом ставу закона изузима се из пописа и кућа са згадарма и плацем до једног дана орања.

Кад је реч о задрузи онда се под именом куће разуму и све оне кућице где би задругари одвојено, али опет на једном месту, живили и све ове кућице изузете су из пописа.

Разлика се не чини је ли кућа зидана или не.

Под именом зграде разуме се све оно што земљоделство чини потребним да један газда, који се бави земљоделством, треба да има, тако н. п. разне

стаје за чување алата или других ствари, амбаре, кошера, штале за стоку и т. п.

9. У закону се наређује да се не може у попис узети ни плац на коме кућа и остале зграде постоје, и то у величини до једног дана орања. Према овом наређењу треба земљоделцу оставити не само онолико плаца колико му зграде захватају већ оставити му и празног плаца толико, како ће овај празан плац заједно са оним, који би куће заузимае, изнети један дан орања. Разуме се, да ако цео плац на коме су куће и зграде, и који можда и за банту служи, неби износио цео дан орања, онда ће се тај цео плац од продаје изузети. Буде ли плац, који кући и зградама припада, већи од једног дана орања, онда ће се према смислу закона овако поступити:

а., ако би земљоделац имао на другом месту пет плугова земље која се има изузети од продаје; онда ће се овај вишак плаца преко једног дана орања од осталог плаца одвојити и у попис узети, по

б., ако земљоделац на другом месту неби имао пуних пет дана орања, већ би имао н. п. 3 дана орања, а под кућом и око куће имао би плац од 3 дана орања, који он изван домањаја куће ради, то у том случају задржаће му се цео овај плац, јер му закон даје право да може имати пет дана земље за себе и један дан под кућом и око куће.

Како су према наређењу првог става и гдикоји варошани у ред земљоделца стављени, то се разуме, да и њихове куће у ред оних долазе које се за обична потраживања продати не могу. Разлика се неће чинити, ако би у кући било какво одељење, које

би земљоделцу за упражњавање његове занатске радње као дућан, служило.

10. У трећем ставу закона стоји: „имаће овде побројано не може ни сам земљоделац продати, или ма којим начином отуђити.“

Управљајући се по духу закона који иде на то да земљеделца не остави без земље и куће, реч ова „побројано“ односи се само на пет дана орања и кућу с плацем до једног дана орања. Према томе, ако би земљоделац нашао за пужно волове или коње своје да прода, те да их другима замени, или да прода плуг, или да прода рану, зграду и т. п. не може му се овде никакве препреке на пут стављати. Исто тако ако би земљоделац имао више земље него што закон овде наређује, може он с том земљом располагати неограничено с погледом на § 211 зак. грађанског.

Ограничење ово да земљоделац не може продати или ма којим начином отуђити 5 плугова земље и кућу с плацем неискључава да земљоделац може са земљом и *промену учинити*. Њему се не може забранити да своју земљу с другим промени (трампи), но само у том случају треба да суд има најпре непобитан доказ да земљоделац на другом месту онолико земље добија колико на једном даје, или бар да у оној вредности добија на другој страни земље у коликој ову на једној страни даје.

11. Ако би земљоделац, или онај који се по овом закону за земљеделца сматра, хтео какво имаће непокретно да прода или другим којим начином да отуђи дужан је:

а, да докаже сведочбom, изданом му од кмета и три општинара његове општине, да он има преко отуђујућег имања још пет плугова земље и кућу с плацем.

б, ово писмено да буде потврђено среском полицајном власти, која је дужна такође предходно извести се о истинитости даног сведочанства.

в, ако продавац имања стоји с ким у задрузи, да докаже сведочбom изданом по пропису тачке а., и б., да је толико од имања остало колико закон за сваког задругара наређује.

Онај, који би у вароши живио па би хтео какво непокретно имање да отуђи, дужан је на горњи начин да докаже да он од земљеделства неживи, иначе пада под наређења напред изложена.

12. У одељку четвртом закона одступа се од наређења по коме се земљеделцу неможе у попис узети пет плугова земље и кућа с плацем, па се каже, да у случају, ако се земљеделац у нужди налази, он може задужити три дана земље а да му остане само два плуга земље и кућа, но да ово задужење буде само код јавних каса. Случаје нужде побројао је законодавац у овом ставу.

Задужење о ком се овде говори равнозначеће је са отуђењем, јер кад се једно добро заложи за какав дуг, онда се поверитељ из тог добра наплаћује ако му дужник учини дуг неплати.

Законодавац неговори напред нигде о задужењу већ о отуђењу, а то стога, што кад се каже да се једно добро некојим начином отуђити неможе сљедство је да се оно ни задужити неможе. Према томе, ако би когод дао коме какву суму новаца на

зајам с изгледом да се из имања дужника наплати а дужник нема више од 5 плугова земље и кућу с плацем, поверитељ нема права тражити да му се дуг из овог имања наплати. Ово неможе ни онда бити ако би поверитељ ставио за сигурност свога дуга интабулацију на горње имање, јер почем је законодавац казао да се то имање несме продати, узима се да поверитељева интабулација стоји на једном имању кога управ нема.

Законодавац није напред о задужењу говорио, јер је оставио да приватни поверитељи сами воде бригу о томе, колико који имања има, и да ли који има и таквог имања, које се на случај, ако се зајам учини, па на време неплати, у попис узети може. Он — законодавац — говори само о јавним касама и каже да оне немогу за дуг продати само два плуга земље и кућу с плацем, разумевајући и овде кућу и плац онако и у оном обиму како је то напред казано. Али да и јавне касе могу имати права да се из три плуга земље наплате, треба да је зајам учинен само у оним случајима, које је законодавац побројао т. ј. у случајима нужде, тако и. п. тамаи је земљеделац њиву поорао и засејао или се већ и плод на њој налази, а вода навали те му усев или плод сатре, што учини да он остане оне године без ране, или га град потуче, или запали му се рана на њиви те пропадне, или изгори му кућа и стаје па би желно нову кућу и стаје да подиже, или због суше или због маоге кише изда га година те не добије ране колико му је нужно, или и ако има за себе ране није му ова довољна, или му није таква да је може за семе да употреби, због чега

му је нужно особену рану за усеив набавити, или му во или коњ мањко, или и ако не мањка остари тако да се не може с њим да служи те му је нужно млађу стоку да купи. Овде се рачуна и случај кад би му ко украо стоку па он не би могао другу да купи а да се незадужи, или би како му драго без своје кривице страдао. Исто тако, сматрајући на побуде које су овај закон изазвале, а с погледом и на то да закон овај досадашњим повериоцима признаје право да се за своја потраживања могу намирити према наређењима постојавшег закона, овде се рачуна и случај кад би се ко код јавних каса задужити жељео да исплати своје *досадашње* (до 1-ог Јануара 1874 год.) приватне повериоце, те да се избави од претераних интереса.

Законодавац побраја овде случајеве који се сматрају као права нужда кад се човек у њима нађе, и то као нужда за живот и даљи обстанак. Према томе, ако би ко хтео зајам да учини те свеца да прослави, или да се жени, или би тражио зајма да подушија даје, ти случаји овде се не разумеју.

Да се земљеделац налази у нужди, као и да преко оног добра које задужити жељи има још два плуга земље и кућу с плацем, дужан је он то да докаже код јавних каса на начин како је напред казано у тачки 11 под а., б., и в.

13., У одељку петом закона казано је да земљеделац сам одређује која ће му се земља за дуг продати, ако би он имао више земље него што је закон од продаје изузео. Према овоме, ако би земљеделац имао и лоше и добре земље, или би имао земље ораће, под гором или виноградом или баштом, он ће казати која му

се земља може продати а која према наређењу закона сачувати. Ово се разуме за оне случаје кад се потраживање неко наплаћује које није ничим осигурано; но ако је земљеделац изреком какав комад земље у залогу дао и поверитељ добио над тим право залог, онда се заложено добро има у попис узети, пошто се наравно обезбеди она количина, коју законодавац за земљеделца задржава, јер се сматра да је овде дужник напред одредио коју ће земљу за измирење тражбине дати. Избор дужника да се ова или она земља прода, може само онда места имати кад се и оним комадом земље, коју дужник за продају одређује, може тражење да подмири.

Ово правило важи и за случај ако би земљеделац или за земљеделца по закону сматрајући се више од једне куће имао.

14., У шестом одељку закона изречено је начело да закон нема повратне силе; дакле за сва потраживања која су пре овог закона постојала, важе наређења која су до излазка овог закона у сили била. Према томе, ако би се имала каква пресуда да изврши за какво потраживање пре овог закона, може се у попис узети сва непокретност осим два плуга земље, или ако ове нема, кућа с плацем, и у опште поступиће се онако како је досада гласила точка под 4. §. 471. закона о пост. суд. у грађанским парницама.

Ово наређење односи се и на продају непокретних добара, која продаја није још судски потврђена. Према томе, све оне продаје, које су учињене пре првог Јануара ове год. и то се докаже достоверно на начин како је овде изложено, упра-

вљаће се по оним прописима закона који су важили до 1-ог Јануара 1874. год.

15., У одељку 7-ом закона говори се о повериоцима који немају никакве исправе или немају исправе влашћу потврђене. У прве долазе нарочито они који би од кога што по књигама тражити имали, или би право свога тражења изводили из времена, које би било пре овог закона. Они су у том случају дужни, и то ако им је тражење по књигама (тевтерима) да поднесу извод свог тражења и тај код власти да одостovere, а ако би право тражења из чега другог изводили, онда да ту изјаву код власти потврде. Да се ово потврди није нужно да и *дужник ту буде*, јер се овим иде на то да се одостовери време из кога се тражење изводи, а да ли је тражење основано или не, то је питање које се доцније законим путем има да доказује и реши. Присуство дужника нужно је само онда, кад се њим издана исправа одостoverава.

Према оваквом наређењу закона нужно је и оне исправе код власти потврдити које су сами дужници писали и подписали, јер тек ће потврда власти дати јемства да тражење произлази из времена пре овог закона, те по томе да се према старом закону из имања дужниковог измирити може. Други докази за ово, осим потврде власти, непримају се.

Одостoverења ова врше се код срезких и окружних полицајних власти као и код судова, а ако тражење није веће од 250 гроша пор. онда се ово може потврдити према одељку 8-ом закона и код општинских судова.

16., према наређењу одељка деветог закона а

с погледом и на закон од 4. Декембра 1867. (збор. XX. 33.) благодејање ово, да се земљеделцу не може у попис узети имање означено у измењеној овој точки 4. а., §. 471. пост. грађ., важи само за оне случаје, кад се има да изврши пресуда у обичним грађанским споровима, но ако се има кривична пресуда да изврши, по којој би окривљеним имао да одговара за какву штету, улази у попис сво имање осуђенога тако, да му се ово за измирење штете све, или у онолико продати може, колико је довољно да се измири штета, а са тим и сви они трошкови које је кривац својим делом проузроковао и на које пресуда гласи.

Поред ових кривичних осуда закон одкажује ово благодејање дужницима и у оном случају кад би ови имали да измире какве државне или општинске терете, као што су н. пр. данак и прирез.

№ 354.

4. Фебруара 1874 год.
у Београду.

Министар правде
В. Д. Ценић.